

RAPLAMAA ETTEVÕTLUS- UURING

Sisukord

UURINGU EESMÄRK	3
UURINGU METOODIKA JA VALIM	3
ETTEVÖTTE ÜLDANDMED	4
<i>Küsitluses osalenud ettevõtted</i>	4
<i>Ettevõtlusvorm</i>	4
<i>Ettevõtte tegevuse asukoht</i>	5
<i>Ettevõtte põhitegevus</i>	6
TÖÖTAJAD	8
<i>Töötajate arvu muutus võrreldes möödunud kolme aastaga ?</i>	8
ETTEVÕTLUSKESKKOND	8
<i>Rahulolu ettevõtte praeguse asukohaga?</i>	8
<i>Hinnang ettevõtte tegutsemisega seotud füüsilisele ja sotsiaalsele infrastruktuurile?</i>	9
<i>Üldine elukvaliteet ettevõtte asukohas?</i>	14
<i>Rahulolu kohaliku omavalitsuse tegevusega majandus- ja ettevõtluskeskkonna arendamisel ?</i>	15
<i>Kas ja kuidas on omavalitsuse ettevõtluspoliitika paaril viimasel aastal muutunud ?</i>	16
<i>Valla ettevõtlust toetavad meetmed ?</i>	16
<i>Valla ettevõtlust takistavad tegurid ?</i>	18
<i>Valla ettevõtlust soodustavad tegurid ?</i>	19
<i>Kohaliku omavalitsuse tegevus ettevõtluse arengut takistavate tegurite mõju leevendamiseks ?</i>	19
ETTEVÖTTE JUHTIMINE	23
<i>Ettevõtte tegevjuht</i>	23
ETTEVÖTTE ARENG	26
<i>Seadusandlusest ja muudest õigusaktidest tulenevad ettekirjutused</i>	26
<i>Ettekirjutused, nõuded, mille täitmine käib ülejäu?</i>	26
<i>Kavandatavad ettevõtte tootmis- ja majandustegevuse strateegilised muutused</i>	29
<i>Töötajate vajadus</i>	29
OODATAVAD ETTEVÕTLUST TOETAVAD MEETMED.	30
<i>A. Riigilt (EAS, KredEx, Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus jt) ?</i>	30
<i>B. LEADER grupilt (Raplamaa Partnerluskogu) ?</i>	32
<i>C. Kohalikult omavalitsuselt ?</i>	33
ETTEPANEKUD RAPLA MAAKONNA REKLAAMIKS TEISTELE ETTEVÖTETELE	36
KOKKUVÕTE	38

Sissejuhatus

Käesolev uuring viidi läbi Rapla Maavalitsuse ja Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse tellimusel 2014. aasta kevadel.

Uuringu eesmärk

Uuringu eesmärgiks oli analüüsida Rapla maakonna ettevõtete, ettevõtluskeskkonna hetkeolukorda ning välja selgitada ettevõtlust soodustavad ja pidurdavad tegurid. Uuriti ka ettevõtjate teadlikkust ja hinnanguid ning ootusi toetusmeetmete osas, mis võimaldab omakorda ettevõtjatele suunatud programme efektiivsemalt rakendada. Uuringu tulemused on otseseks sisendiks maakonna arengustrategia ja ettevõtluspoliitika kujundamisele, erinevate toetusmeetmete rakendamisele, olemasolevatele ettevõtluse arendamisele suunatud programmide parendamisele ning

Kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) ülesanded on loetletud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses ning muudes õigusaktides. Muu hulgas peavad vallad/linnad korraldama sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, elamu- ja kommunaalmajandust, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, teede korrashoidu ning lasteaedade, koolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, hooldekodude, tervishoiuasutuste ülalpidamist. Samas ei tulene ühestki õigusaktist otseselt KOV-i kohustust aidata kaasa kohaliku ettevõtluskeskkonna arendamisele.

Soodsate tingimuste loomine ettevõtluseks kuulub eelkõige riigi ülesannete hulka. Riik peaks läbi seadusandluse, investeringute (nt investeringud haridusse ja taristusse) ning läbi muude toetavate meetmete (nt rahalised toetused ettevõtjatele) kujundama ettevõtjasõbraliku ettevõtluskeskkonna. Samas peaksid vallad olema riigile igati toeks ettevõtluskeskkonna arendamisel.

Uuringu meetodika ja valim

Uuringu küsimustik koostati lähtuvalt püstitatud eesmärkidest uuringu läbiviija poolt ning see kooskõlastati tellijaga enne väljasaatmist. Uuringu andmete kogumine toimus veebipõhise küsitluse abil. Uuringu läbiviimiseks saadeti ettevõtetele e-postiga kiri, kus oli link uuringu küsimustiku täitmiseks. Vastamiseks oli aega 2 nädalat, mille jooksul saadeti ka mittevastanutele kaks meeldetuletuskirja.

Küsimustik koosnes 30 küsimusest ning hõlmas järgmisi alateemasid:

- põhitegevus ja käibe muutus;
- töötajate arvu muutus ja tööjõu vajadus;
- ettevõtte asukoht;
- infrastruktuuri olukord ja üldine elukvaliteet ettevõtte asukohas;
- omavalitsuse ettevõtlust toetavad meetmed;

- omavalitsuse ettevõtluspoliitika ja tegevus ettevõtluskeskkonna arendamisel;
- soodustavad ja takistavad tegurid ettevõtluse arendamisel;
- ettevõtte juhtimine;
- õigusaktidest tulenevad ettekirjutused;
- ettevõtlust toetavad meetmed.

Uuringu tulemusena laekus 120 korrektselt täidetud ankeeti, mis on maakonna esimese onlineküsitluse puhul rahuldav tulemus (3,8% ankeedi saajatest). Osalenud ettevõtete summaarne töötajate arv 1027 inimest ja käive kokku 2013. aastal 74,3 miljonit eurot.

Ettevõtte üldandmed

Küsitluses osalenud ettevõtted

Uuringus osalenud ettevõtted

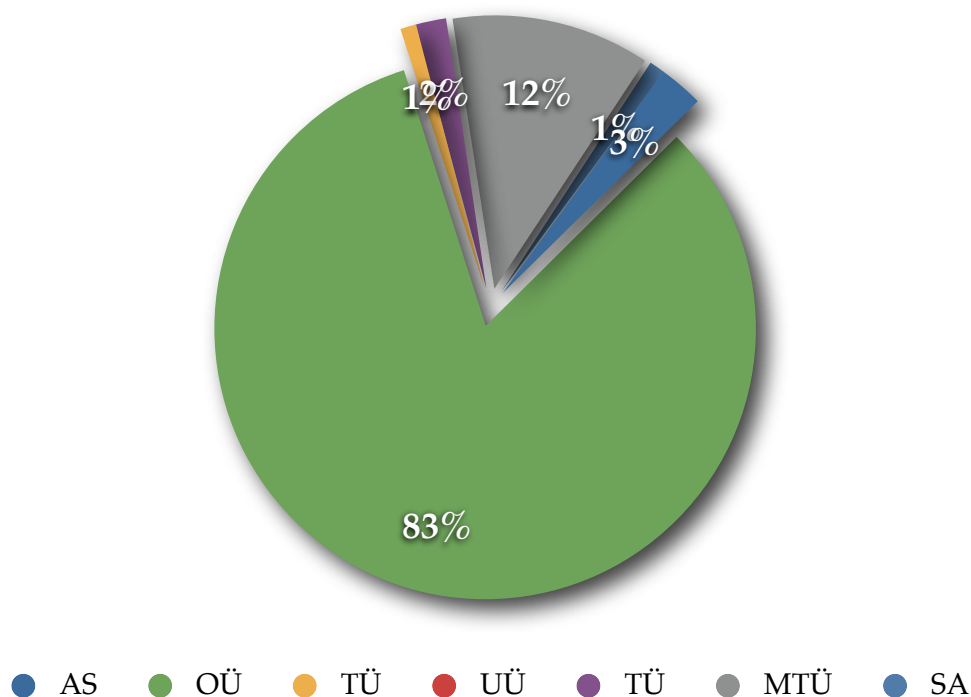
Ettevõtete arv	120 ettevõtet
Keskmine töötajate arv ettevõttes	9 töötajat
Töötajate arv kokku sh töötajad, kelle elukoht on Rapla maakonnas	1027 sh 860
Ettevõtete käive kokku (2013)	74 296 520,00 €
Keskmine ettevõtte vanus	11 aastat
Kõige suurema töötajate arvuga ettevõtte	170 töötajat
Kõige suurema käibega ettevõtte	20 000 000,00 €

Ettevõtlusvorm

	%	Vastajaid
Aktsiaselts (AS)	2,5%	3
Osühing (OÜ)	82,5%	99
Täisühing (TÜ)	0,8%	1
Usaldusühing (UÜ)	0,0%	0
Tulundusühistu TÜ)	1,7%	2
Mittetulundusühing (MTÜ)	11,7%	14
Sihtasutus (SA)	0,8%	1
Kokku:	100,0%	120

Enamus vastanud ettevõtete ettevõtlusvorm oli osühing (99 ettevõtet e 82,5%), mittetulundusühingute ja sihtasutuste osakaal oli 12,5%.

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

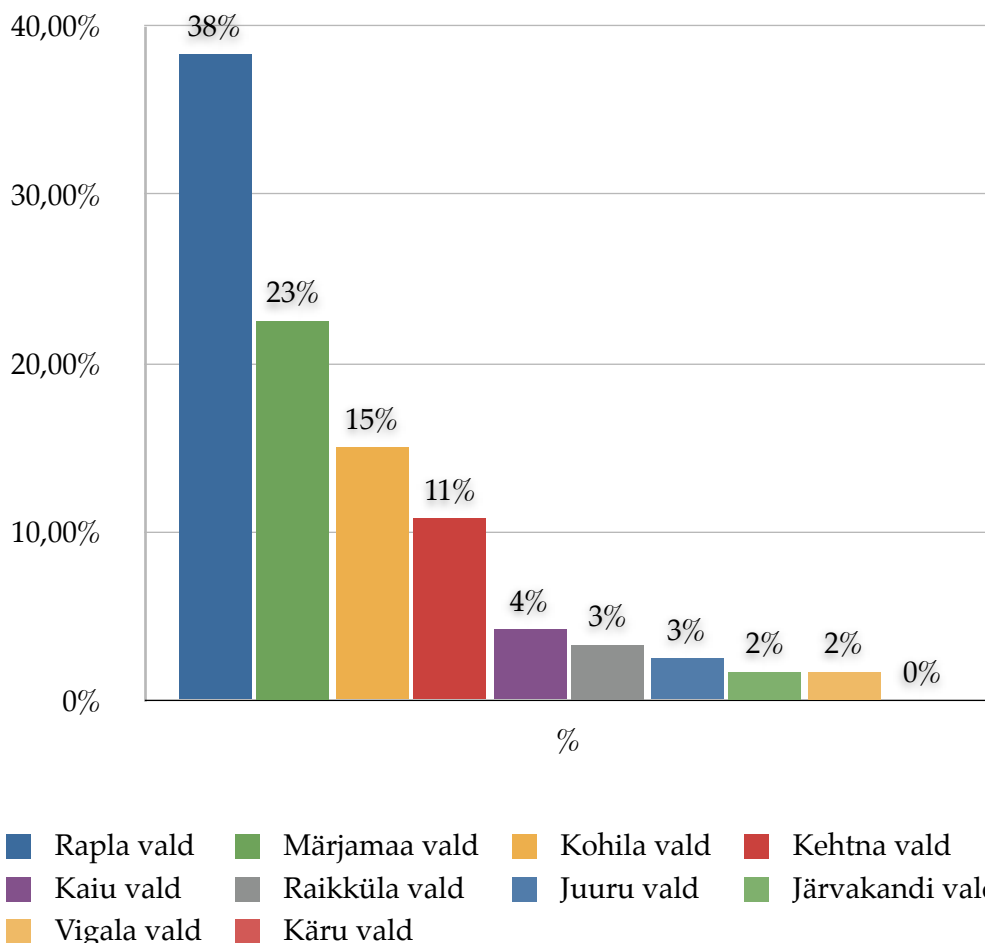

Ettevõtte tegevuse asukoht

	%	Vastajate arv
Rapla vald	38,30%	46
Märjamaa vald	22,50%	27
Kohila vald	15,00%	18
Kehtna vald	10,80%	13
Kaiu vald	4,20%	5
Raikküla vald	3,30%	4
Juuru vald	2,50%	3
Järvakandi vald	1,70%	2
Vigala vald	1,70%	2
Käru vald	0,00	0
KOKKU:	100,00%	120

Küsitluses osalesid ettevõtted maakonna 9st vallast (ühtegi vastajat ei olnud Kärust). Kõige enam oli vastajaid suurematest valdadest (Rapla - 46, Märjamaa - 27, Kohila - 18 ja Kehtna - 13), kus ka ettevõtete kontsentratsioon on suurem.

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

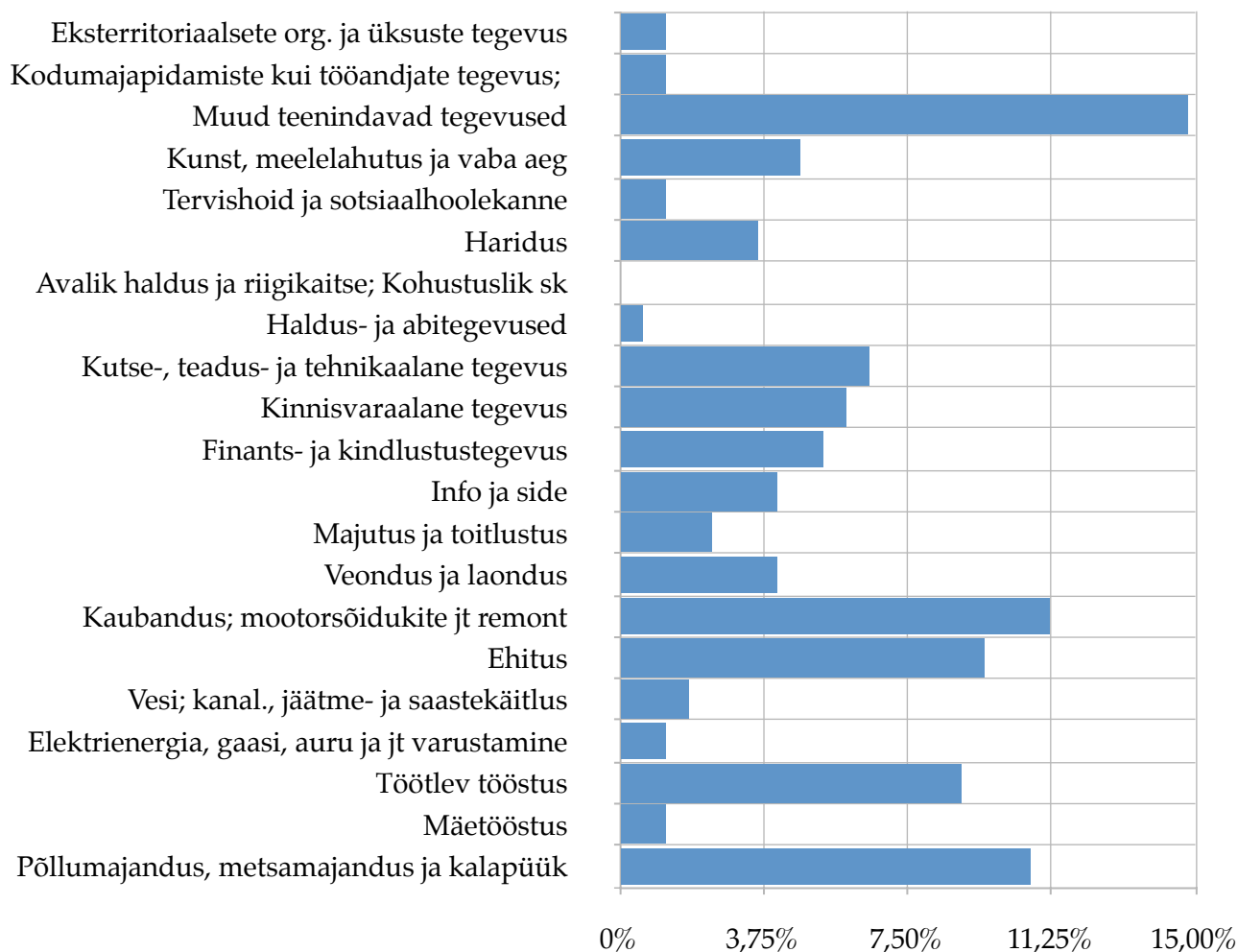
Ettevõtte põhitegevus

	%	Vastajate arv
Muud teenindavad tegevused	14,80%	25
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	11,20%	19
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	10,70%	18
Ehitus	9,50%	16
Töötlev tööstus	8,90%	15
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	6,50%	11
Kinnisvaraalane tegevus	5,90%	10
Finants- ja kindlustustegevus	5,30%	9
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	4,70%	8
Veondus ja laondus	4,10%	7
Info ja side	4,10%	7
Haridus	3,60%	6
Majutus ja toitlustus	2,40%	4
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	1,80%	3
Mäetööstus	1,20%	2

RAPLAMA A ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

	%	Vastajate arv
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	1,20%	2
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	1,20%	2
Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine	1,20%	2
Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus	1,20%	2
Haldus- ja abitegevused	0,60%	1
Avalik haldus ja riigikaitse; Kohustuslik sotsiaalkindlustus	0,00%	0
KOKKU:	100%	169

Ettevõtte põhitegevusalad

Küsitluses osalenud ettevõtete põhitegevusala oli valdavalt muu teenindav tegevus (25 vastajat), hulgi- ja jaekaubandus ning mootorsõidukite remont (19 vastajat), põllumajandus/metsamajandus (18 vastajat), ehitus (16 vastajat) ja töötlev tööstus (15 vastajat).

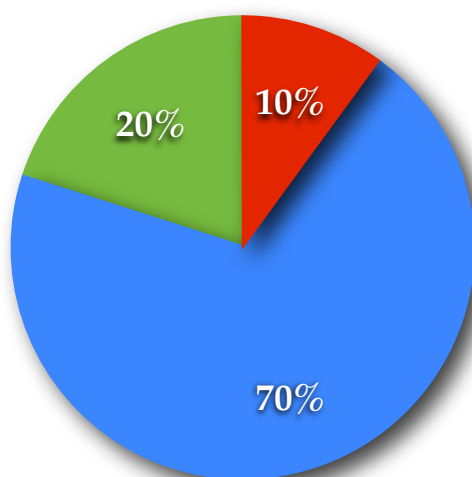
Töötajad

Töötajate arvu muutus võrreldes möödunud kolme aastaga ?

Töötajate arvu muutus viimasel kolmel aastal

	%	Vastajate arv
Vähenenud	10%	12
Jäänud samaks	70%	84
Suurenenud	20%	24
	100%	120

Töötajate arvu muutus

● Vähenenud   ● Jäänud samaks   ● Suurenenud

Möödunud kolmel aastal muutus töötajate arv 30 %-l vastanutest sh 20 %-l suurenes ja 10 %-l töötajate arv vähenes.

Ettevõtluskeskkond

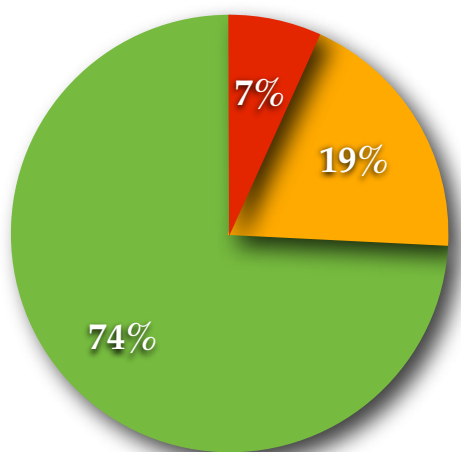
Rahulolu ettevõtte praeguse asukohaga?

Rahulolu ettevõtte asukohaga

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

	%	Vastajate arv
Ei	6,70%	8
Enam-vähem	19,10%	23
Jah	74,20%	89
KOKKU:	100,00%	120

Rahulolu ettevõtte asukohaga

● Ei   ● Enam-vähem   ● Jah

Hinnang ettevõtte tegutsemisega seotud füüsilisele ja sotsiaalsele infrastruktuurile?

Teede-(tänavate) võrk

	Kokku	%
Väga halb	9	7,4
Halb	11	9,1
Enamvähem	35	28,9
Hea	48	39,7
Väga hea	17	14,0
Ei oska öelda	1	0,8

Lumekoristus

	Kokku	%
Väga halb	7	5,8
Halb	8	6,6
Enamvähem	39	32,2
Hea	48	39,7
Väga hea	16	13,2
Ei oska öelda	3	2,5

Prügivedu

	Kokku	%
Väga halb	4	3,3
Halb	5	4,2
Enamvähem	13	10,8
Hea	66	55
Väga hea	29	24,2
Ei oska öelda	3	2,5

Vesi ja kanalisatsioon

	Kokku	%
Väga halb	7	5,8
Halb	9	7,5
Enamvähem	13	10,8
Hea	53	44,2
Väga hea	29	24,2
Ei oska öelda	9	7,5

Turvalisus

	Kokku	%
Väga halb	3	2,5
Halb	3	2,5
Enamvähem	34	28,3
Hea	59	49,2
Väga hea	16	13,3
Ei oska öelda	5	4,2

Telefoni-(mobiil)side

	Kokku	%
Väga halb	3	2,5
Halb	6	5,0
Enamvähem	19	15,8
Hea	52	49,2
Väga hea	32	26,7
Ei oska öelda	1	0,8

Internet

	Kokku	%
Väga halb	5	4,2
Halb	10	8,3
Enamvähem	20	16,7
Hea	51	42,5
Väga hea	32	26,7
Ei oska öelda	2	1,7

Elektriga varustamine

	Kokku	%
Väga halb	2	1,7
Halb	6	5
Enamvähem	18	15
Hea	55	45,8
Väga hea	37	30,8
Ei oska öelda	2	1,7

Hädaabi

	Kokku	%
Väga halb	1	0,8
Halb	10	8,3
Enamvähem	22	18,3
Hea	47	39,2
Väga hea	15	12,5
Ei oska öelda	25	20,8

Üldplaneering

	Kokku	%
Väga halb	2	1,7
Halb	5	4,1
Enamvähem	26	21,5
Hea	54	44,6
Väga hea	13	10,7
Ei oska öelda	21	17,4

Kool

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

	Kokku	%
Väga halb	8	6,7
Halb	5	4,2
Enamvähem	14	11,7
Hea	40	33,3
Väga hea	36	30
Ei oska öelda	17	14,2

Lasteaed

	Kokku	%
Väga halb	3	2,5
Halb	4	3,3
Enamvähem	16	13,2
Hea	41	33,9
Väga hea	33	27,3
Ei oska öelda	24	19,8

Side

	Kokku	%
Väga halb	3	2,5
Halb	11	9,2
Enamvähem	25	20,8
Hea	47	39,2
Väga hea	20	16,7
Ei oska öelda	14	11,7

Ühistransport

	Kokku	%
Väga halb	15	12,2
Halb	29	23,6
Enamvähem	30	24,4
Hea	21	17,1
Väga hea	5	4,1
Ei oska öelda	23	18,7

Toitlustus

	Kokku	%
--	-------	---

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

Väga halb	16	13,3
Halb	18	15
Enamvähem	27	22,5
Hea	39	32,5
Väga hea	7	5,8
Ei oska öelda	13	10,8

Isikuteenused (juuksur, saun jm)

	Kokku	%
Väga halb	13	10,6
Halb	18	14,6
Enamvähem	25	20,3
Hea	34	27,6
Väga hea	13	10,6
Ei oska öelda	20	16,3

Kultuuriasutused

	Kokku	%
Väga halb	11	9,1
Halb	14	11,6
Enamvähem	29	24
Hea	37	30,6
Väga hea	16	13,2
Ei oska öelda	14	11,6

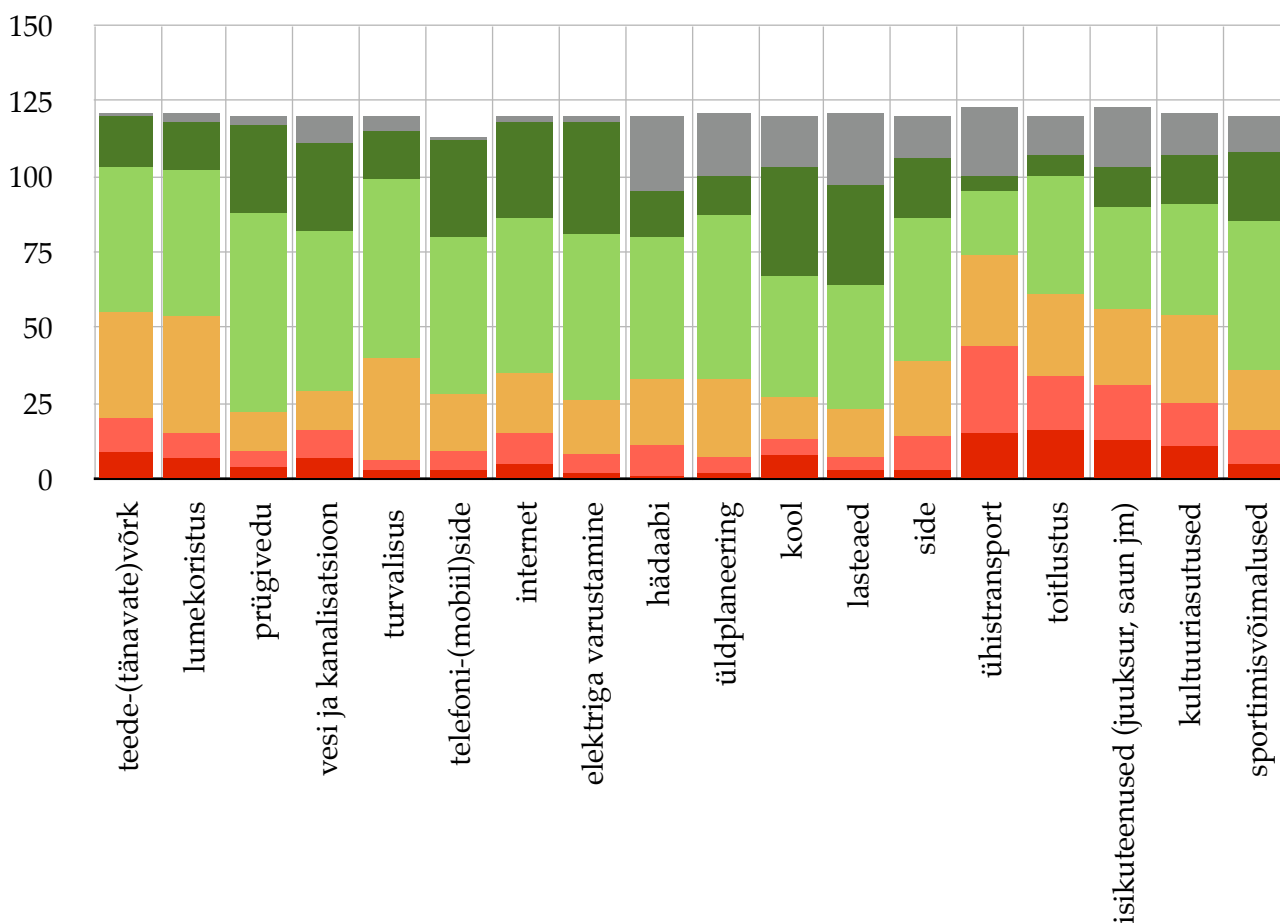
Sportimisvõimalused

	kokku	%
Väga halb	5	4,20%
Halb	11	9,20%
Enamvähem	20	16,70%
Hea	49	40,80%
Väga hea	23	19,20%
Ei oska öelda	12	10%

Ettevõtte asukohaga on rahul või enam-vähem rahul 93,3% vastanutest (112 vastajat). Ettevõtte tegutsemisega seotud füüsilist ja sotsiaalset infrastruktuuri hinnati üldjuhul

heaks, probleemsemad valdkonnad on ühistransport, toitlustus, isikuteenused, teedevõrk, lumekoristus ja kultuuriasutused.

Hinnang

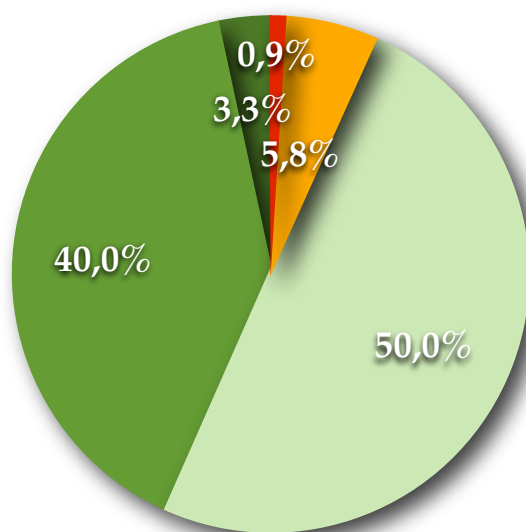

■ Väga halb
 ■ Halb
 ■ Enam-vähem
 ■ Hea
 ■ Väga hea
 ■ Ei oska öelda

Üldine elukvaliteet ettevõtte asukohas?

	Vastajate arv	%
Väga halb	1	0,9%
Halb	7	5,8%
Keskmine	60	50,0%
Hea	48	40,0%
Väga hea	4	3,3%
KOKKU:	120	100,0%

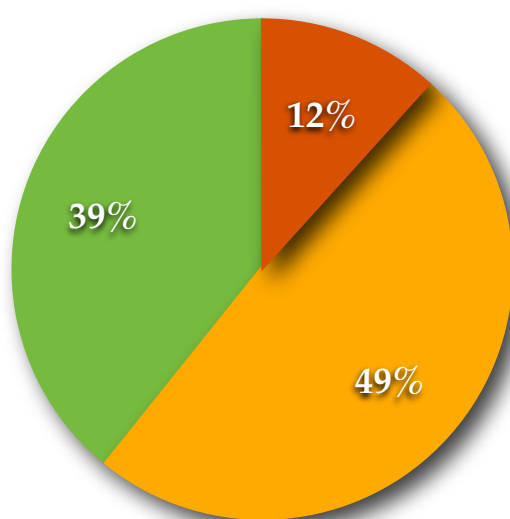
Üldist elukvaliteeti ettevõtte asukohas hinnati keskmiseks, väikese nihkega halva poole.

● Väga halb ● Halb ● Keskmine ● Hea ● Väga hea

Rahulolu kohaliku omavalitsuse tegevusega majandus- ja ettevõtluskeskkonna arendamisel ?

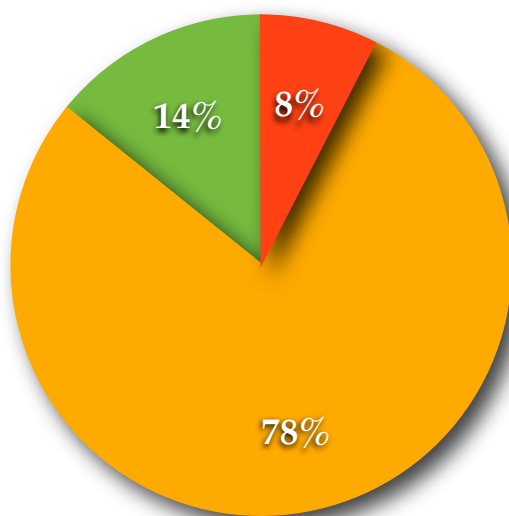
	Vastajaid	%
Ei ole rahul	14	11,70%
Ei ole märgata tegevust	59	49,10%
Olen rahul	47	39,20%
	120	100,00%

● Ei ole rahul ● Ei ole märgata tegevust ● Olen rahul

Kas ja kuidas on omavalitsuse ettevõtluspoliitika paari viimasel aastal muutunud ?

	Vastajaid	%
Halvemaks	9	7,50%
Ei ole muutusi	94	78,30%
Paremaks	17	14,20%
KOKKU:	120	100,00%

● Halvemaks   ● Ei ole muutusi   ● Paremaks

Kohaliku omavalitsuse tegevusega ettevõtlus- ja majanduskeskkonna arendamisel oli rahul 39,2% (47) vastanutest. Siiski on ülekaalus hinnangud valla tegevusetusest eelpool nimetatud valdkonnas ja ettevõtluspoliitika paigalseisust.

Valla ettevõtlust toetavad meetmed ?

	Vastajaid	%
KOKKU:	357	100,00%
Ettevõtjate tunnustamine	46	12,90%
Kiire asjaajamine vallas	45	12,60%
Muu	27	7,60%
Kohalike laatade ja messide korraldamine	27	7,60%
Ettevõtlusstrateegia (valla arengukava) koostamisse kaasamine	26	7,30%
Ettevõtjate andmebaasi haldamine	25	7%

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

	Vastajaid	%
Valla mainekujundus	23	6,40%
Ettevõttele vajalike kommunikatsioonide rajamine	23	6,40%
Ettevõtjate ümarlaud	21	5,90%
Ettevõtluskoolituste korraldamine	16	4,50%
Ettevõtjate ühenduse toetamine	15	4,20%
Nõustamistugi rahastamisaotluste koostamisel	14	3,90%
Ettevõtjate reklaam internetis, erinevatel sündmustel	13	3,60%
Kohalikel ressurssidel baseeruvate tegevusalade eelisarendamine	8	2,20%
Rahaline toetus (sh alustavatele) ettevõtjatele	7	2%
Töötajate transpordi korraldamine	6	1,70%
Investorite otsing	6	1,70%
Ettevõtlusinkubaatori teenuste pakkumine	6	1,70%
Tugi elamispinna soetamisel	3	0,80%

Muud:

- Pole huvitunud ja kokku puutunud. Seega ei saa hinnagut anda.
- Ei oska meetmeid hinnata.
- Pole tunnetatav.
- Ei tea, ei ela enam ammu seal. Lihtsalt ettevõtte ümberregistreerimiseks tahetakse mingit ilget kamarajura. Niisama pole netis võimalik tegevuskoha aadressi muuta.
- Ametnikke võiks vähem olla istuvad põhiliselt töötada või mõtlevad lollusi välja ,et töökohta õigustada.
- Teede korrashoiu korraldamine.
- Ei ole kasutanud.
- Ei ole meetmetest teadlik.
- Mitte midagi.
- Ei ole vajadust olnud abi küsida.
- Ei olegi.
- Raske vastata, kuna oleme MTÜ.
- Eelmise vallavalitsuse tugiteenused on ümmargune null.
- Ei oma mingit informatsiooni.
- Meie ei näe toetust.
- Ei oska öelda.
- Ei tea ühtegi.
- Ei ole kokku puutunud ühegi toetava meetmega.
- Pole kokku puutunud.
- Ei ole kokku puutunud.
- Ei oska hinnata - pole mingit abi ega vastuseisu kogenud.
- Ei ole osa saanud ühestki tegevusest, mis aitaks meie firmat arendada.
- Ei oska öelda.

- Partnerlus kommunikatsioonide rajamisel.
- Ei ole kursis, aga pole ka vajadust tundnud.
- Kas küsimuses on mõeldud mida vald peaks tegema või mida teeb?

Valla ettevõtlust toetavatest meetmetest märgiti enam ettevõtjate tunnustamist (46) ja kiiret asjaajamist vallas (45), edasi järgnesid kohalike laatade ja messide korraldamine (27), muud meetmed (27), ettevõtlusstrateegia koostamisse kaasamine (26), ettevõtjate andmebaasi haldamine (25), valla mainekujundus (23), ettevõttele vajalike kommunikatsioonide rajamine (23), ettevõtjate ümarlaud (21). Paljudel ettevõtetel ei ole siiski toetusmeetmetest informatsiooni või puudub kokkupuude omavalitsusega.

Valla ettevõtlust takistavad tegurid ?

	Vastajaid	%
KOKKU:	376	100,10%
Kvalifitseeritud tööjõud	55	14,60%
Turu olemasolu ja stabiilsus	48	12,80%
Investeeringisvõime	34	9,00%
Toetusmeetmed	30	8,0%
Äriidee	24	6,40%
Seadusandlus	22	5,90%
Transport ja logistika	20	5,30%
Riskijulgus	20	5,30%
Teadmised ja oskused	20	5,30%
Tootearendus- ja turundus	19	5,10%
Asukoht	17	4,50%
Konkurents	17	4,50%
Piirkondlik ettevõtlusstrateegia	16	4,30%
Muu	12	3,20%
Juhtkonna suutlikkus	10	2,70%
Traditsioonid	10	2,70%
Tooraine	2	0,50%

Muud (valik):

- Kutsetäienduse võimlikkus.
- Pole huvitunud.
- Elektrivarustus.
- Ei oska takistavaid tegureid hinnata.
- Keskkonnanõuded.
- Rahastamine.
- Pole täheldanud.

- MTÜ tegevus on projektide põhine.
- Stabiilsuse puudumine sõltuvalt aastaajast.
- Kallutatud turusituatsioon Eestis, nagu meil kõigil.

Valla ettevõtlust soodustavad tegurid ?

	Vastajaid	%
KOKKU:	493	99,80%
Teadmised ja oskused	66	13,40%
Asukoht	57	11,60%
Äriidee	47	9,50%
Riskijulgus	44	8,90%
Turu olemasolu ja stabiilsus	42	8,50%
Juhtkonna suutlikkus	42	8,50%
Kvalifitseeritud töajõud	30	6,10%
Investeeringuvõime	26	5,30%
Tootearendus- ja turundus	24	4,90%
Transport ja logistika	22	4,50%
Toetusmeetmed	17	3,40%
Tooraine	16	3,20%
Seadusandlus	15	3%
Traditsioonid	15	3%
Piirkondlik ettevõtlusstrateegia	13	2,60%
Konkurents	11	2,20%
Muu	6	1,20%

Muud (valik):

- Haridusetäiendamise toetsed.
- Ei puutu minu tegevusse, pole huvitunud.
- Ei oska soodustavaid tegureid hinnata.
- Pole.
- Odavad kommunaalkulud.

Ettevõtlust toetavatest teguritest nimetati enam teadmisi ja oskusi (66), asukohta (57) ja äriideed (47) ning takistavatest teguritest kvalifitseeritud tööjõu puudust (55) turu olemasolu ja stabiilsust (48), investeeringuvõime olemasolu (34).

Kohaliku omavalitsuse tegevus ettevõtluse arengut takistavate tegurite mõju leevendamiseks ?

	Vastuste arv
Parem info ja teavitus	10
Tehnilise infrastruktuuri arendamine (teed, internet jt)	14
Asjaajamise kiirendamine ja bürokraatia vähendamine, ametnike kompetentside arendamine	7
Koosöö, tunnustamine ja parem suhtumine ettevõtjatesse	14
Konkreetsed ettepanekud ettevõtluse toetamiseks (ettevõtlusalad, inkubatsioonikeskused, strateegiad, alustavate ettevõtete starditoetused, ettevõtete reklaam, äriideede konkursid, stipendiumid, kohalike ettevõtjate eelistamine, koolitus jt)	16
Üldised ettepanekud sh avalike teenuste, kohaturunduse ja välisilme parendamine jt	11
Takistuste mõju leevendamine ei sõltu omavalitsusest	8
Ei oska vastata või puudub kokkupuude kohaliku omavalitsusega või takistavad tegurid puuduvad	41

Valik vastustest:

- 1) Arendada infrastruktuuri, tagada lasteaiakohad;
- 2) Infrastruktuuride korrashoid ja rajamine, tööstupiirkondade korrastamine, mis võimaldaks visuaalselt määratleda omavalitsuse tegevuse taset;
- 3) Arendada teid, informatsiooni kättesaadavus;
- 4) Kaasama investeeringuid infrastruktuuri arendamiseks, sh kiire interneti kättesaadavamaks tegemiseks;
- 5) Koostöös ettevõtjatega arendama ühistransporti;
- 6) Säilitada ja arendada ametnike kompetentsi tagamaks näiteks planeeringute, ehitus- ja kasutuslubade jmt kiireim võimalik menetlemine;
- 7) Arendama süsteemselt valla haridusasutuste ja ettevõtjate vahelist koostööd;
- 8) Investeeringud;
- 9) Aitama kaasa tööstus- ja tehnoparkide loomisel. Panustama rohkem tootvate ettevõtete arengule Märjamaa vallas. Lisaks peaks Vallavalitsus kindlasti teostama müüki ja turundust suurtootjatele, et nad oleksid nõus laienema/kolima Märjamaa valda (pakudes näiteks hea asukohaga tootmiskaad Tallinn- Pärnu mnt. ääres ja pakkuma omalt poolt neile tasuta kommunikatsioonidega liitumist ning teede ehitust). Ja kindlasti panustama kordades rohkem Märjamaa Alevi visuaalsele väljanägemisele. Alev peaks olema ilus, atraktiivne, puhas, korras teedega ja reaalselt läbimõeldud kujundusega ... praegu on alev vana, väsinud, muhkus või aukus teedega, lagunenu

majadega, räpakas ja kaootilise kujundusega. Ainult nii tekib Tallinn-Pärnu maantel sõitjatel huvi ja vajadus pöörata Märjamaale sisse ja seal natuke aega veeta, kasvõi sööma tulla.

- 10) Infot erinevate tugimeetmete kohta;
- 11) Võiks teha meiega koostööd;
- 12) Minu ettevõtlus ei sõltu omavalitsuse tegevustest;
- 13) Kuulata ettevõtjate soove ja võimalusel aidata bürokraatiat vähendada. Toetada alustavaid ettevõtjaid, korraldada neile infopäevi, jagades infot mis tooteid või teenuseid KOV plaanib lähiajal osta et saaks kohalikud ka neid pakkuda;
- 14) Moraalne toetus ja positiivne suhtumine ettevõtjatesse. Võimalusel bürokraatia leevendamine;
- 15) Arendada infrastruktuuri;
- 16) Põhimõtteliselt kohaliku omavalitsuse võimalused ettevõtluse arendamiseks ja toetamiseks on minimaalsed. Riik on teinud kõik, et ettevõtlust kui sellist pärssida seadusandluse ja maksupoliitikaga;
- 17) Muuta meie linnapilt kenaks, teed-tänavad korda ja puhtaks. Jõulude ajal peab pakkuma linnarahvale emotsiooni, uhke kuusk on meil olemas, aga aastaid on seal peal hirmsad sinised lambid lipa-ropa ja alati ühtmoodi kole! Linn peab peab pakkuma heolutunde, turvatunde ja siis soovib rahvas siin elada ning ettevõtlust arendada ning lapsi saada ja kasvatada;
- 18) Ettevõtjate tunnustamine, äriideede genereerimine;
- 19) Praeguses majandus- ja seadusruumis midagi erilist;
- 20) Tegelikult suhteliselt vähe;
- 21) Rääkida inimestega, infrastruktuuri mõtestatud arendamine;
- 22) Valla ja ettevõtjate koostöös välja antavad stipendiumid kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamiseks (kõrghariduse omandamise toetuseks vajalikel erialadel);
- 23) Arendada ühistranspordi ühendust Purila külaga, et Tedex Eesti töötajad saaksid käia ka tööl kasutades ühistransporti. Üldiselt pole meie ettevõttel mingeid kontakte ega ühistegevust kohaliku omavalitsusega;
- 24) Aidata leida äriideedele projektide kirjutajat ja võimalikke rahastajaid;
- 25) Valla teede korrashoiu parandamine. Valla suhtumine sõnnikuhaisu tekitajasse võiks olla loomulik, telefoniside, kiire internet;
- 26) Telekommunikatsiooni välja arendamise soodustamine maal, teede parem korrashoid maal;
- 27) Teha vallalehele turismiga seonduv link ehk rubriik, mis siiani on puudu;
- 28) Nii Raplamaa kui minu spetsiifika on nii erilised, et minu poolt vaadates ei midagi;
- 29) See ei sõltu omavalitsusest (seadusandlus, seadused on juba sellised ahistavad ja ebaproportsionaalsed, et kõik mõistlikud ja ettevõtlikud isikud pagevad);
- 30) Tuleb oma valla tunnet ja sisu arendada ettevõtluse võtmes. Võiks ja peaks olema kohaliku ühistegevuse ja koopereerumise eestvedaja;
- 31) Toetada;
- 32) Kõrvaldada tootmist ja teenindust piiravad tegurid;
- 33) Reklaamida kohalikke ettevõtjaid ja nende tegevust;
- 34) Infrastruktuuri rajamine ja korrashoid, inimestele elamisväärse ja turvalise keskkonna loomine ja pidev parandamine, omavalitsuse turundamine elukohana, osalemine elamufondi rajamisel pakkudes kiiret ja kvaliteetset ehitamisega seotud asjaajamist ja

infrastruktuuri. Kõik selleks, et säilitada ja kasvatada elanike arvu (maksumaksjad eelarvesse/vajalik tööjõuressurss ettevõtjatele);

- 35) Koostööd seadusandluse normaliseerimiseks. Pean silmas riigihangete süsteemi muutmist;
- 36) Paberimajanduse kiirendamine, kuid see on tihti seotud riigi otsustega. Paberite liikumise tagamine regulatsioonide piires oleks suur tugi;
- 37) Vallavanem võiks vahel harva küsida kuidas läheb;
- 38) Julgust riskida;
- 39) Veelgi arendada infrastruktuuri;
- 40) Koolitusi, kohalike ettevõteteid reklaamida;
- 41) Töötama välja piirkonna ettevõtluse arendamiseks ettevõtlusstrateegia ja panustama igati selle elluviimisse;
- 42) Rohkem julgust asju arendada;
- 43) Võiks soodustada äri alustamisel ja infot paremini jagada;
- 44) Infrastruktuuri korrashoid;
- 45) Saaks alustavaid ettevõtteid rahaliselt toetada;
- 46) Suhtleks ettevõtjatega,
- 47) Abi alustavate ettevõtetele;
- 48) Rajada pindasid töö tegemiseks: büroohoone, kus oleksid büroopinnad ja all näiteks väiketööstuse pinnad;
- 49) Peaks kohalikku ettevõtlusesse toetavalt suhtuma ja tegevustele vallapoolsete teenustega kaasa aitama, mitte aga venitama ja takistama. Samuti toetama ja soosima teenuste ostmist kohalikelt ettevõtetelt. Aitama leida investoreid piirkonada ja ärikontakte välismaalt;
- 50) Võimalikud toetused infrastruktuuride arenguks ja ka investeeringuteks;
- 51) Olla ettevõtjate poolel piirkonna arendamisel ja riigiga suhtlemisel;
- 52) Elanikkonda tuleks säilitada, mitte lasta inimestel ära minna - säilib ka kohalik turg;
- 53) Loodan kõike parimat uult Kaiu vallavalitsuselt, eelmine oli haldussuutmatuse tipp. Ei raisanud oma aega kohaliku vallavalitsusega suhtlemiseks;
- 54) Lahendada logistilist ühendust Tallinnaga, maakonnakeskusega Raplaga. Nõuda lumelükkajatelt korralikku tööd- lepingud vastavaks! Tunnustada valla ettevõtjaid;
- 55) Võiks suhelda ettevõtjatega;
- 56) Huvitumine tegevustest, reklaamimine kodulehel, teedevõrgu korrashoid;
- 57) Võtta takistused arvesse üldise ettevõtlusstrateegia koostamisel;
- 58) Rohkem kättesaadavat infot;
- 59) Teavitustöö;
- 60) Omavalitsus võiks eelistada kohalikke ettevõtjaid ja kohalikku toorainet. Sotsiaalmeetmed aitaksid ehk tööjõudu kaasata lihtsamatele töödele;
- 61) Ei oska öelda. Maksuseadused tuleks riigi poolt üle vaadata;
- 62) Mitte andma ettevõtluslubasid korterelamutesse;
- 63) Ettevõtjaid kuulata;
- 64) Kiirem tegutsemine ja vastutulek ettevõtja probleemidele, teede korrashoid;
- 65) Meie ettevõtte on registreeritud ühes vallas ja tegutseb teises vallas, siis jääb väheseks nõustamine;
- 66) Investeeringuprojektide kiirendatud kujul läbivaatamine ja võimaldamine nende alustamiseks;

- 67) Eelkõige aidata kaasa uute töökohtade loomisel noortele naistele, samuti pöörata rohkem rõhku lasteaedadele ja koolidele;
- 68) Soodushindadega tootmismaade ja äripindade müük ettevõtjatele;
- 69) Sotsiaalsed avalikud teenused - laste huvialategevuse ja töökasvatuse arendamine (ka suvel), laste logistika;
- 70) Igatepidi abistada ettevõtjaid, mitte neid piirates erinevate määruste ja nõukogu otsustega, mis teevad ettevõtja tegutsemise keerulisemaks. Tuleb igas valdkonnas toetada;
- 71) Pöörata tähelepanu ka piirialadele, sealsete ettevõtete ja töötajate, töö otsijate probleemidele;
- 72) Nii moraalne kui materiaalne toetus;
- 73) Riiklike, EL fondidest väljastatava toetuste tutvustamine ettevõtjatele;
- 74) Lubada Tallinna mnt äärde alles jätta reklaam, mida Maanteeamet tahab ära keelustada;
- 75) Korraliku hariduse ja kultuuri pakkumine, et oleks võimalik pädevat tööjõudu piirkonda meelitada;
- 76) Pakutava teenuse vajaduse tunnustamine ja antud ettevõtte tegevust toetavad meetmed kuna ettevõtte tegevus parandab kogukonna heaolekut;
- 77) Näidata ülesse aktiivsust ettevõtjate kutsumisel/kinnistumisel oma valda koostöös võimaliku investoriga kommunikatsioonide rajamine.suhtlemine keskvalitsusega ja/ või riiklike "monopolidega" asja-ajamise lihtsustamiseks;
- 78) Ei kaeba ettevõtluse takistamise üle omavalitsuse poolt. Küll tehakse aga riiklikul tasandil liiga palju ettevõtjatevaenulikke otsuseid;
- 79) Neid põhjuseid, nagu tööjõud ja investeerimisvõime, on omavalitsusel suht keeruline leevendada muid takistusi väga polegi;
- 80) Rohkem ettevõtlust toetavaid ja tunnustavaid tegevusi;
- 81) Ei puutu otseselt kokku poliitikaga ja omavalitsuse tegevusega;
- 82) Ei oska öelda, kuna mina oma ettevõtte tegutsemisel omavalitsusega kokkupuuteid ei oma;
- 83) Mitte kottima.

Ettevõtte juhtimine

Ettevõtte tegevjuht

Mees/naine

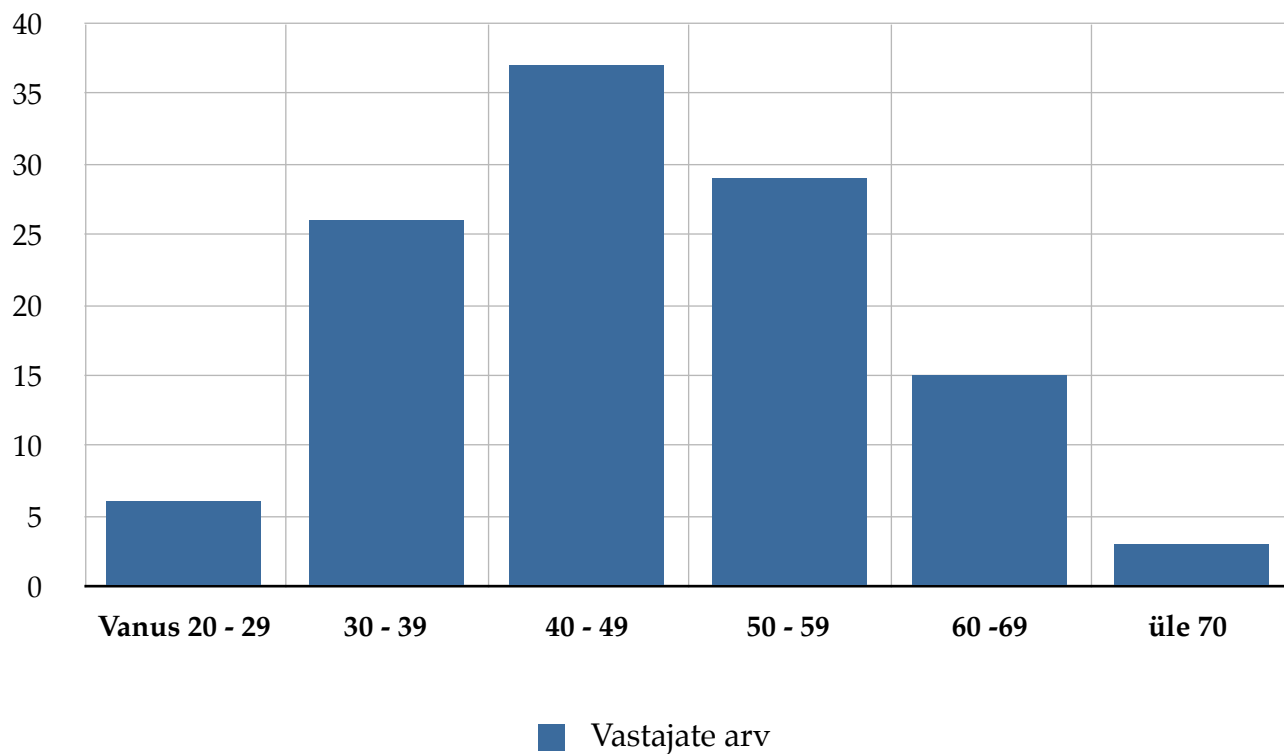
	Vastajad	%
Mees	74	61,70%
Naine	46	38,30%

Vanus

RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

	Vanus						Kokku
	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 -69	üle 70	
Vastajate arv	6	26	37	29	15	3	116

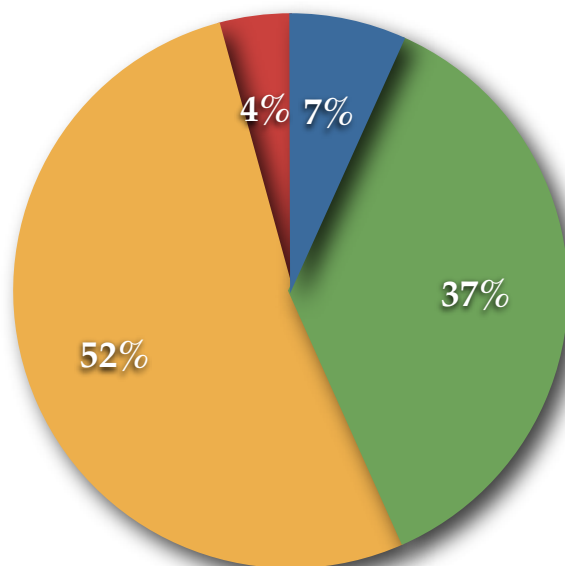
Ettevõtte tegevjuhi keskmine vanus 47,3 aastat.

Haridus

	Vastajaid	%
Põhiharidus	8	6,70%
Keskharidus	44	36,70%
Kõrgharidus	63	52,50%
Teaduslik kraad	5	4,20%
KOKKU:	120	100,10%

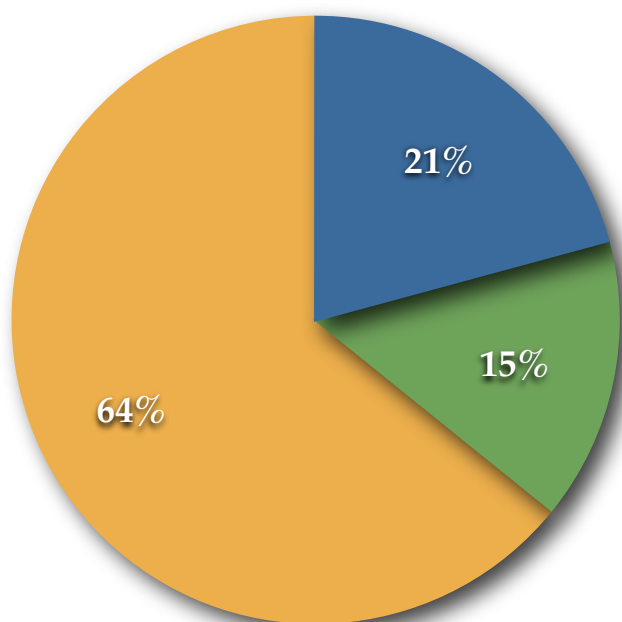
RAPLAMAA ETTEVÖTETE KÜSITLUS 2014

● Põhiharidus ● Keskharidus ● Kõrgharidus ● Teaduslik kraad

Erialane ettevalmistus

	Vastajaid	%
Ei	25	20,80%
Ei oska määratleda	18	15%
Jah	77	64,20%
KOKKU:	120	100%

● Ei ● Ei oska määratleda ● Jah

Ettevõtte tegevjuhil enamasti kõrgem haridus (52,5% + teaduskraad 4,2%) ja erialaline ettevalmistus (64,2%).

Ettevõtte areng

Seadusandlusest ja muudest õigusaktidest tulenevad ettekirjutused

Seadusandlusest ja muudest õigusaktidest tulenevad ettekirjutused ettevõtluse takistavaks teguriks

	Vastajaid	%
Jah	39	32,50%
Ei	81	67,50%
KOKKU	120	100%

Seadusandlusest ja muudest õigusaktidest tulenevaid ettekirjutusi peab ettevõtluse takistavaks teguriks ligi kolmandik vastajatest.

Ettekirjutused, nõuded, mille täitmine käib üle jõu?

Vastajate arv kokku 120.

	Vastuste arv
Maksudega seonduv	7
Keskkonnanõuded	6
Statistika	3
Tuleohutus	3
Töökeskkonnaga seotud nõuded	3
Muud sh litsentsidega, riigihangetega, e-teenuste, IT lahendustega, ISOga, muinsuskaitse, põllumajandustootmisega jt valdkondadega seotud nõuded	11
Üldised probleemid või ettepanekud	15
Ettekirjutuste täitmine ei käi üle jõu	60
Ei oska vastata või puudub kokkupuude ettekirjutustega	13

Valik vastustest:

- 1) Üle jõu ei käi ühegi nõude täitmine, aga kõik need nõuded ja ettekirjutused kokku nõuavad arvestatavat aega ja ressursi. Ja muidugi ametnike hulk, kes kontrolliga tegelevad loovad Eestist ülerikka riigi mulje.

- 2) Üksikute ettekirjutiste teostamine on teostatav, kuid kogu seadusandluse punktuaalne täitmine on liiga aja- ja töömahukas.
- 3) Ülejõu ei käi midagi! Lihtsalt tülikas kui pidevalt on muudatused.
- 4) Tööjõu maksud on väga kõrged.
- 5) Statistiline aruandlus.
- 6) Pigem takistab teatud tegevusi tootjate gruppi kuulumine, kuigi ettevõtte majandab nn iseseisvalt.
- 7) Aga probleeme põhjustavad seaduse kaitse all olevad puuk-üürnikud.
- 8) Toidukäitlemise bürokraatia nõuete täitmine.
- 9) Keskkonnanõuded, mis hakkavad takistama tavapärast põllupidamist: taliviljasid ei tohi lumeta varakevadel väetada enne 31.märtsi, sõnnikuga väetamise piirnormid tuuakse üsna madalale, lägamahutite katmise nõuded.
- 10) Sotsiaalkindlustuse paketi tasumine - ma ei maksa endale palka ja mul pole ravikindlustust.
- 11) Keskkonnaalased, maksualased kohalike ja riigiasutuse formularid ja nõuded meil on eestist tehtud ametkondlik diktatuur ja vabandatakse oma lollusi välja alati euro nõuetega.(mille peale europariid juba isegi muigavad suuresuuga(Kuigi tegemist on lihtsalt ajude vähesusega ja kohtadelt paanilise kinnihoidmisega.
- 12) Euroopa Liidu.
- 13) Tuleb täita miinimumnõuded, mis seadus nõuab. Siis ei käi üle jõu.
- 14) Riigihangete käigus pealesurutud madala hinna surve viib ebakvaliteetse teenuse teostamiseni mis ei ole hea ei tellijale ega pakkujale. Kogu ühiskond kaotab kokkuvõttes.
- 15) Mäetööde puhul on mõned riiklikud regulatsioonid (arengukava), mille tõlgendamine käib ilmselt ka riigile üle jõu.
- 16) Töökeskkond, kindlustus tingimusteke vastamine.
- 17) Majutuse loomine.
- 18) Maade igaaastane kontroll ja liigne paberi majandus.
- 19) Bürokratia.
- 20) Statistikaameti aruanded.
- 21) Nõuded põllumajanduses kasvavad kiiresti, samas kõik võimalikke toetusi ettevõtte puuduste kõrvaldamiseks ei ole võimalik saada, kui sa nõudeid ei täida.
- 22) Viimaste aastate põllumajandustoetuste vähendamine ei olnud piisavalt ette teada, olid võetud laenud, liisingud ja siis uute seaduste jõustudes vähenes toetuste summa ca 10 %.
- 23) Tööohtuse nõuded. Statistika nõuded.
- 24) Kõik mis on seotud ettevõtlusega kodus.
- 25) Ei käi ülejõu, aga ehituskonstruksioone saaksime rohkem projekteerida, kui vastavad litsentsid oleks. Hetkel ei ole asjaga tegelenud.
- 26) Pidev maksuseaduste muutmine kiirkorras
- 27) Ettevõtlust võiks ka finantsaladel toetada, investeringuid ja ka koolitusi.
- 28) Ei saa käia üle jõu, kulutada tuleb mõtetustele! näitks elektrisüsteeme tuleb kontrollida 5 aasta tagant, piksekaitse maandustakistust 4aasta tagant jne. iga riigi valdkond üritab seadusloomes luua olukorra, kus saab sundteenuseid müüa ja kõigil on võtta klausel Euroopa liidust. Seaduandja koolitused nt. läbi koolitusfirmade. seaduse looja peab

ette nägema normakti täitjale viimise kulud, mitte et see jõuab ainult nenedeni, kes koolituse suudavad osta(loe suuremad äriühingud).

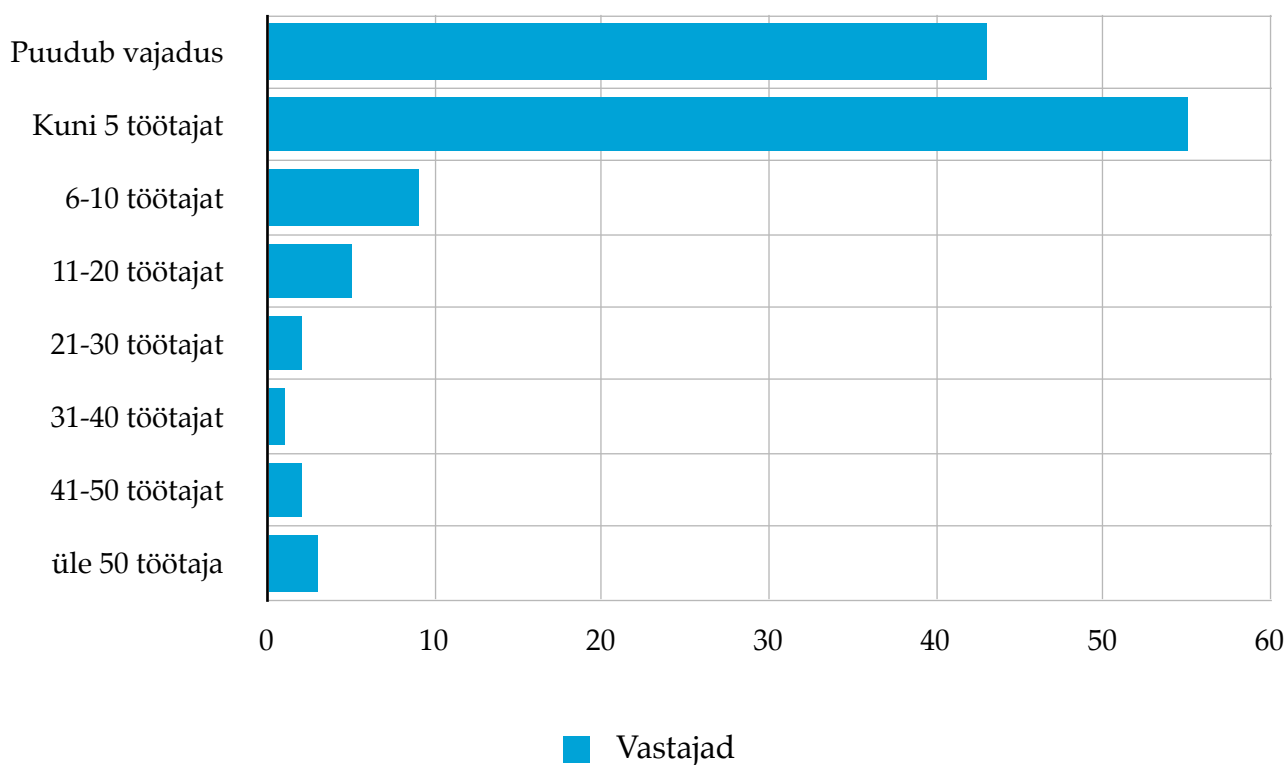
- 29) Ajalooliste kogunemishoonete tuleohutusnõuded
- 30) Näiteks Keskkonnaohutusega ja tööohutusega seotud täiendavad investeeringud.
- 31) Maksude tasumine on alati raske.
- 32) Keskkonnaalased ettekirjutused piiravad, ei takista
- 33) Üleüldine prioriteetsus.
- 34) E-teenuste ülepakkumine.
- 35) Kõiki nõudeid on võimalik täita. Statistika tundub liigne.
- 36) Minu ettevõtte tegevusvaldkonnas ei ole ülejõu käivaid nõudeid.
- 37) Kõigiga ja kõigega kursisolek.
- 38) Otseseid ettekirjutusi ei ole, aga soovi korral laieneda on väga suurt investeeringut nõudvad tuleohutuse eeskirjad.
- 39) Massipiirangud metsaveo autodele, erikütuse kasutamise keelustamine, PRIA nõutavad kuupäevad tööde teostamiseks.
- 40) IT valdkond.
- 41) Ei käi ükski nõue ülejõu kui ka konkurendid antud nõuetest kinni peaks, seega kõiki nõudeid ja ettekirjutusi on võimalik täita kui kõigile kehtivad samad reeglid.
- 42) Töötajate ametlik töölevõtmise ja riigile niisama papi maksmine.
- 43) ISO sertifikaatide olemasolu.
- 44) Maksuseadused, kvalifikatsiooni ettekirjutused, tööriietuse nõuded jne. (kuigi pean nõudeid vajalikuks).
- 45) Need nõuded ju ei käi üle jõu (oleme vaatamata kõigele tegutsev ettevõtte), vaid nad vähendavad kriitiliselt investeerimise ja arendamise võimet ning väärilise tasu saamise võimalust. Maaettevõtetel, kes ei baseeru vahendustegevusel on üldse raske töötajatele tehtava töö eest väärilist tasu pakkuda.
- 46) Ettevõttele suunatud maksupoliitika ei ole mõistlik. Iga liigutus ja luba millegi tegemiseks maksab, nii elektri ja teedekasutamise valdkonnas. Liiklusskeemide nõue Maanteeameti poolt, mis on tasuta, kuid liiklusskeemide korraldus tuleb tellida eraettevõtjalt, nt Rapla valla teede haldajalt ning maksata kena raha selle eest. Samuti, kui on elektriringekadu, siis elektrienergia eest, et seda korralikult tarbida saaks, tuleb samuti teha omad suured kulutused. Maksusüsteem on liiga suur.
- 47) Hetketegevust ei piira miski. Arendamise ja laiendamise plaane ei ole aga võimalik ellu viia, tänu ülejõu käivatele ettekirjutustele. Meie ettevõtte on euroopa mõistes mikroost veel väiksem ja plaanitava tegevuse elluviimiseks kehtivad sellisele väga väiksele ettevõttele samasugused ettekirjutused, kui suurettevõtetele. Meie puhul jääb investering liiga suureks ja tasuvus olematuks.
- 48) Muinsuskaitse tingimuste täitmine
- 49) Päästeamet, Keskkonnainspeksioon.
- 50) Mikroettevõtjale koormavad töökeskkonna jmt nõuded / dokumentatsioon
- 51) Meil kui väikefirmal ei ole võimalik täita kõiki ettekirjutatud funktsioone, kui tahame konkurentsipüüda. (Ei tundu väga tark neid tegemata asju siia üles lugeda.) Kõige ettenähtu tegemiseks peaks kontoritöötajate arv ilmselt olema suurem kui töötegijate arv.
- 52) Litsentside vajadus liiga karm.

Kavandatavad ettevõtte tootmis- ja majandustegevuse strateegilised muutused

	Vastajad	%
Tegevuse vähendamine	6	4,30%
Jääb samaks	43	30,50%
Tegevuse laiendamine	75	53,20%
Muuta asukohta	13	9,20%
Ettevõtte sulgeda	4	2,80%
KOKKU:	141	100,00%

Töötajate vajadus

	Vastajad	%
Puudub vajadus	43	35,80%
Kuni 5 töötajat	55	45,80%
6-10 töötajat	9	7,50%
11-20 töötajat	5	4,20%
21-30 töötajat	2	1,70%
31-40 töötajat	1	0,80%
41-50 töötajat	2	1,70%
üle 50 töötaja	3	2,50%
KOKKU:	120	100,00%

Tegevuse laiendamist eeloleval kolmel aastal planeerib üle poole vastanutest (53,2%), asukoha muutust ligi kümnendik (9,2%) ja ettevõtte sulgemist 4 ettevõtet.

Töötajate arvu suurenemist näeb ette 64,2% (77) ettevõtet sh suurenemist kuni 5 töötajat 45,8% ja üle 50 töötaja 3 ettevõtet.

Oodatavad ettevõtlust toetavad meetmed.

Küsimus: Milliseid ettevõtlust toetavaid meetmeid ootate ettevõtjana...?

A. Riigilt (EAS, KredEx, Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus jt) ?

Vastajate arv kokku 92.

	Vastuste arv
Investeeringute toetus	14
Koolitus, konsultatsioon, info	11
Ekspordi, turgude leidmise/tundmise toetus	4
Alustava ettevõtja starditoetus	4
Tegutseva ettevõtte kasvutoetus	4
Laenud või tegevustoetus	2
Puudub vajadus või ei oska soovida või puudub info toetuste kohta või arvamus, et ettevõtte peab ise hakkama saama	30
Üldised või avaliku taristu või toetuste korralduse ettepanekud	16
Negatiivne kogemus toetuste taotlemisel	7

Valik vastustest:

- 1) Nad kõik (EAS, PRIA, KredEx, Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus) peaksid jätkama panustamist toetamisse omas valdkonnas ... rõhku võiks panna ainult rohkem teavitustööle, et sellised asutused on olemas ja millist abi millisest institutsioonist saab.
- 2) Võiks kasutada otsepostitus flaiereid või telereklaame, et inimesed tuleksid oma ideedega ikka vestlema ja abi paluma.
- 3) Ei oska öelda, lihtsalt soovin, et ei takistataks ettevõtluse arengut.
- 4) Et maaelu Eestis päris ei hääbuks, tuleks tähelepanu pöörata regionaalsetele meetmetele.
- 5) Normaalse intressiga (3-5%) pikaajalist laenu. Ideaalis nii, et igakuiselt vaid intressimaksed, põhiosa tagastamine jupiti ja vastavalt ettevõtte võimalustele.

- 6) Ootan, et Eesti Vabariigi piimatootjad ei peaks maksma trahvi viimasel piimakvoodiaastal üle kvoodimäära müüdud piima eest
- 7) Meil kui metalltooteid tegeval firmal on raske püsida üldise tehnilise arengu voolus. Seadmed vananevad füüsiliselt, aga eelkõige moraalselt. Uuendamine jääb omavahendite vähesuse tõttu ebapiisavaks. Ootaks eelkõige just toetust kallihinnaliste ja tänapäeva tasemel seadmete soetamiseks.
- 8) Vajaksime ka partnereid/tellijaid, eelkõige lähivälismaal, nagu Soome, Rootsi, ka Norra, Saksamaa jne. Oleme mitmeid kontaktide otsimise süsteeme ja kanaleid kasutanud, siiski ei ole tulemused piisavad.
- 9) Tootearenduse ja turunduse valdkonnas, kas toetuste või siis koolituste näol. Soodusintressiga laenu saamise võimalust ettevõtte laiendamiseks, tootmisseedmed vms. soetamiseks.
- 10) Minu ettevõtte nendelt asutustelt toetusi ei saa. Üldiselt tuleks toetada eraldi noori ja tegevaid ettevõtjaid. Täna olles 40 ei ole võimalik saada peaaegu ühtegi lisa toetust vanadel tingimustel.
- 11) Põhivara ja investeringutoetused, koolitused. Tegelikult EAS, KredEx, Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus kõik toimivad. Ettevõtte on saanud EASi alustava ettevõtte starditoetuse, RAEK on väga palju aidanud. Kredexi stardilaenu käendus on menetluses, kogu protsess on siiaaani aega võtnud 6 kuud. Probleemiks on see et ei võimaldata transpordivahendi ostmist stardilaenuga. Mida aeg edasi seda rohkem olen punktis, kus stardilaenu pole enam vaja.
- 12) Väikeettevõtluse toetamine, et meie ühiskonnas tekkiks rohkem peremehi.
- 13) **Starditoetust ei anta ettevõtjatele, kes tegeleb kaupade vahendamisega ja taimede kasvatamisega.**
- 14) EAS-lt või RAEKilt tegevustoetus, koolitustoetus. PRIA-lt või Leader-programmilt projektiga taotlemisel toetust.
- 15) Talude, FIE-de ja mikroettevõtete toetamist nende arendamise ja laiendamise eesmärgil ning just nende konkurentsivõime parandamist suurettevõtete kõrval. Teenuste ja toodete disaini ja turunduse toetamine.
- 16) Hea oleks muidugi kui saaks abi seadmete soetamiseks, kuid kas see peaks just olema kellegi teise mure kui ettevõtte enda, on iseasi.
- 17) **EAS ei toetanud äriplaane, RAEK samuti abitas väga vähe. Ei ole häid emotsioone selles valdkonnas. Loomulikult peaks alustavaid ettevõtjaid toetama, olenemata nende valdkonnast.**
- 18) Võimalust ka tegutsevatele ettevõttele mingisuguse toetuse või abi saamist uuele tegevusalale.
- 19) **Olen proovinud kõigi pakutud toetusstruktuuridelt abi alustamisel saada, aga vastused on kõik eitavad olnud. Olen pidanud ise hakkama saama.**
- 20) Arendustoetus, ehk investeerimise võimekuse suurendamise meetmed - milleks saavad pangad (kes Eesti riigile maksavad vähem makse, kui teised ettevõtted) päris head protsenti meie ettevõtete arendustegevuse e investeerimise pealt, vaatamata sellele kas investeringule saadakse mingit toetust või mitte.
- 21) Väikeettevõtjate ja keskmise suurusega ettevõtjate igasugused toetusmeetmed.

B. LEADER grupilt (Raplamaa Partnerluskogu) ?

Vastajate arv kokku **62**.

	Vastuste arv
Investeeringute toetus	9
Koolitus, konsultatsioon, info	6
Ekspordi, turgude leidmise/tundmise toetus	1
Alustava ettevõtja starditoetus	4
Tegutseva ettevõtte kasvutoetus	-
Laenud või tegevustoetus	-
Puudub vajadus või ei oska soovida või puudub info toetuste kohta või arvamus, et ettevõtte peab ise hakkama saama	26
Üldised piirkonna arengu või avaliku taristu või toetuste korralduse ettepanekud	16
Negatiivne kogemus toetuste taotlemisel	-

Valik vastustest:

- 1) Koolitused ning tehnoloogia ostu ja juurutamisega seotud tegevused.
- 2) Ootaks sinna rohkem tarku inimesi kellel on ka reaalset "know how"-d ja rohkem tolerantsust ja toetust vanematelt olijatelt.
- 3) Infrastruktuuri parandamist võimaldavaid meetmeid.
- 4) Vähem raha hobidele ja meelelahutusele ning rohkem elukeskkonna parendamisele ja ettevõtluse arendamiseks.
- 5) Ettevõtte kasumlikkuse tõstmine kohalikule piirkonnale, kasutades asutuse toorme väärtusi ja näiteks turismi arendamist.
- 6) Ei ole LEADER-i pakutavaid võimalusi kasutanud.
- 7) Pole LEADERiga kursis.
- 8) Kohaliku tootmise eelisarendamist.
- 9) Maaelu toetavaid meetmeid, et elu maal kestaks.
- 10) Toetust investeerimiseks.
- 11) Tootmishoonete projekteerimise, renoveerimise ja ehitamise toetus. Juurdesõiduteede ja laoplatside ehiamise või renoveerimise toetus. Tootmisseadmete soetamise toetus. Reklaammaterjalide kujundamise ja trükkimise toetus. Koolitusreiside toetus.
- 12) Turism, majutuse loomine, külaelu mitmekesistamine.
- 13) Mikroettevõtluse areng.
- 14) Erinevaid ettevõtluskoolitusi. Starditoetuste saajate ringi laienemist (ehk minu ettevõtte tegevust LEADER grupp ei toeta).

- 15) Ehitusega tegelevate firmadele võimalust taotleda seadmete soetamiseks abiraha.
- 16) Ettevõtete infrastruktuuride, juurdepääsuteed jm parandamine.
- 17) Toetus kirikuhoonete katuse vahetamiseks.
- 18) Oleme heades partnersuhetes.
- 19) Oleme saanud toetust, oleme jätkuvalt heades partnersuhetes.
- 20) Pehmeid meetmeid.
- 21) Loodan, et kunagi hakatakse toetama ka arvuti tarkvara soetamist ja uuendamist.
- 22) Meede 1.2 ettevõtluse toetamine.
- 23) Projekti kirjutamist.
- 24) Külade arengu meetmeid.
- 25) Abi palumisest ja kerjamisest kõrini - ei oota midagi
- 26) Tahtsime maapiirkonnas oma toomisplatsi püsti panna, et oleks inimestele tööd pakkunud, ja ka ise maale elama plaaninud minna, kuid seal on suur elektriprobleem. Meil tuli kinni maksta kaablite vahetus, et saaksime tarbida elektrit koraalikus masinatele vajalikus mahus, kuid sellegipoolest on elekter nõrk, ja keegi ei tee selle heaks midagi. Selline probleem sundis meid asukohta muutma, ja pidime sealt külast lahkuma. Tuleks toetada selliseid ettevõtjaid, aga kuna info on nii väike, siis ma ei teagi, kas LEADER programmiga oleks abi saanud selles küsimuses või ei.
- 27) Kohaliku teenuse ja tootmisega seotud väga väikeste ettevõtete (talude, pereettevõtete, FIE) toetamine ning seda eelkõige asulatest ja linnadest kaugemal olevatele. Samuti teenuse ja toote disaini ning turundusega seotud investeeringute toetamine ja seda siis konkurentsi parandamise eesmärgil.
- 28) Külaajaloo uurimine, käsitöö õpiringide toetamine.
- 29) Keskenduda ettevõtete vajadustele, mitte seada tingimusi, mida on raske täita. Pean silmas Mikroettevõtluse abistamist, samas keskmise suurusega ettevõtetele pole toetusmeetmeid pakkuda - tootmise valdkonna meetmeid: seadmete ost, tootmise laienemine. Lisaks Raplamaa Partnerluskogu projektitoetusi antakse eelkõige seltsidele jm avaliku sektori esindajatele. Võiks rohkem suunata ka ettevõtetele, äriühingutele.
- 30) Toetusi seadmete soetamiseks ja uuendamiseks.
- 31) Investeeringu toetust.
- 32) Ettevalmistavate tööde rahastamist tulevaste taotluste tarvis (äriplaanid, turuanalüüsid, tasuvusanalüüsid jmt uuringud).

C. Kohalikult omavalitsuselt ?

Vastajate arv kokku 68.

	Vastuste arv
Investeeringute toetus	-
Koolitus, konsultatsioon, info, teavitust	7
Ekspordi, turgude leidmise/tundmise toetus	1
Alustava ettevõtja starditoetus	3

Tegutseva ettevõtte kasvutoetus	-
Laenud või tegevustoetus	2
Parem suhtumine, koostöö, ettevõtjate tunnustamine	14
Puudub vajadus või ei oska soovida või puudub info toetuste kohta või arvamus, et ettevõtte peab ise hakkama saama	15
Üldised piirkonna arengu või avaliku taristu või teenuste või toetuste korralduse või asjaajamise parendamise ettepanekud	26
Negatiivne kogemus toetuste taotlemisel	1

Valik vastustest:

- 1) Infra korrashoidu.
- 2) Ettevõtjate ümarlual osalemine ja selle eestvedamine, taotluste ladus ja professionaalne menetlemine.
- 3) Pigem vastupidi - oli plaanis hoopis valda toetada sotsiaalses sfääris.
- 4) Korralikult remonditud teid ... praegune aukude ja muhkude otsas rappumine on ikka väga masendav. Kasu ei ole aukude pigi täis valamisest ja muhkude tekitamisest, vaid on vaja teedelt pealmine kiht maha freesida ja uus asfalt peale panna. Teiseks Märjamaa üld väljanägemisega tuleb vaeva näha, et ei oleks häbi välispartnereid külla tuua ... momendil eelistan nendega kas Pärnusse, Kuressaarde või sarnasesse ilusasse linna minna. Märjamaa ei tohi olla räämas ja räpane pommiauk vaid ilus ja hubane läbimõeldud kujundusega kodune väikelinn (nagu on näiteks Gotlandil Visby linn). See ei ole kallis ettevõtmine, vaid lihtsalt on vaja kuulata helgeid päid kes realselt ka maastikukujundust oskavad. Lisaks võib ka selle antud valdkonnas tegutsevate koolide abiturjentidelt tasuta abi paluda. Ja suurt-suurt panustamist Via-Baltica äärse kaubandus ja tööstusmaa arendamisel.
- 5) Turundust.
- 6) Informatiivne tugi (andmebaasid ettevõtjatest, vabadest kinnistutest ja tootmishoonetest jne.). Piirkonna turundustegevus koostöös ettevõtjatega.
- 7) Infrastruktuuri arendamist.
- 8) Kiiret reageerimist, anlüüse ja informatsiooni.
- 9) Rohkem arutelusid kohalike ettevõtjatega.
- 10) Avalik kodanike huvides tegutsemine.
- 11) Valla ettevõtjate kontaktide avaldamine valla kodulehel (annab eelise Google'i otsingus!)
- 12) Üldist korda, inimeste teenindamist ja eriti teede korrasolekut. Korras võiksid olla ka teed, mida kasutavad mitmed asutused ja kinnistuomanikud - füüsiliselt raske on leida kõikidele meetritele omanikke, vallal on parem ülevaade kinnisvara omanikest. Parem leida võimalus sarnaste toimingute rahastamiseks.
- 13) Kui midagi konkreetset, siis teede-tänavate normaalset korrashoidu.
- 14) Vabade maade oksionidele panemise info saatmist oma vallla ettevõtjatele.
- 15) Tasuta reklaami kohalikus lehes.

- 16) Kaasamist kohaliku omaalgatus projektis.
- 17) Minult võib tellida raamatuid ja artikleid, kodulehe korrastamist ja reklaamtekste.
- 18) Ei takistaks ettevõtlust.
- 19) Bürokratia vähendamine.
- 20) Kaudsed meetmed, et inimesed tahaksid siin elada, ega koliks mujale.
- 21) Infastrukturi rajamine ja ülalhoid. Kohila jätkuv turundamine meeldiva elukeskonnana.
- 22) Head koostööd.
- 23) Elektri amperaaži suurendamise vajaduse korral aitaks kohalik omavalitsus katta kas siis elektri liini renoveerimis kulu või siis amprite suurendamise tasu.
- 24) Eeldame, et meie tegevust ei takistata ja meisse suhtutakse nagu kõigisse teistesse ettevõtjatesse.
- 25) Mõistvat suhtumist.
- 26) Infrastruktuur, ja noorte perede toetamine.
- 27) Straditoetust.
- 28) Kommunikatsioonivõrkude parendamist. Teen vahel tööd ka kodus - Keavas ja sinna ei taha ulatuda pea ükski korralik internet. 3g levib puudulikult. 4g võib ära unustada.
- 29) Alustava ettevõtte toetust, ruumide rendi toetus esimesel aastal.
- 30) Ettevõtlust soodustavaid, reklaam näiteks tasuta või soodustingimustel omavalitsuse kodulehel ja ka ettevõtjate tunnustamine, mitte ainult suurettevõtjaid vaid ka väikseid ja tublisid.
- 31) Liikluskorraldusalasid initsiatiive, tänavate sulgemise lubamist ainult töövälisel ajal, elektri plaaniliste katkestust korral kindlustada tarbija energijaga, selle mittevõimaldamisel katta kahjud.
- 32) Rahalist toetust.
- 33) Toetus kirikuhoone katusekatte vahetamiseks, tegevustoetus.
- 34) Kiirendagu asjaajamist. Toetagu ümbruskonna arengut, et inimesed ei lahkuks vallast. Samuti infrastruktuuri arendus: teed, side.
- 35) Teede korrashoid, logistika parendamine Tallinnaga ja Raplaga.
- 36) Võiks saada infot võimaluste kohta.
- 37) Huvitumist ettevõtjate tegevuste vastu.
- 38) Soosivaid hoiakuid kohalike ettevõtjate toetuseks.
- 39) Koostööd rohkem.
- 40) Moraalseid :)
- 41) Et teavitataks, kus allikatest on võimalik toetust saada.
- 42) Püüda tegelda rohkem omavalitsuse probleemidaga, mitte poliitikaga.
- 43) Vastutulelikkust ja abivalmidust.
- 44) Eelkõige paremat infrastruktuuri hooldamist ja suhtumist ettevõtjasse kui vallale raha tootjast.
- 45) Aksepteerimist ja avalike teenuste heatahtliku pakkumisega toime tulemist.
- 46) Ei usu, et omavalitsus suudaks midagi ära teha Maanteeametis kui ka Eesti Energias. Kaks olulist vajalikku valdkonda meie ettevõtte jaoks. Turunduses võiks vald aidata alustavaid ettevõtjaid, et nad saaksid kohalikul turul kanda paremini kinnitada. (nt valla ajalehes võiks kuulutamine olla sümboolse summa eest). Lisaks aidata tootmisplatsidega, sest kindlasti on vallal kasutamata kinnistuid, kus saaks midagi toota/ teha. Info selle kõige kohta võiks olla selgelt valla kodulehel, kuhu ja kelle poole

mis murega pöörduda. Ühekorra oli vaja vallalt nõu, kuid see jäi saamata, sest abivallavanemal oli liiga kiire telefonis rääkida või meilile vastata. See kohe kindlasti ei ole abistav tegevus!

- 47) Halb transpordiühendus, lasteaiakohtade puudumine, kodu, kooli ja lasteaiavahelise transpordi puudulik ühendus või täielik puudumine, siis need on peamised põhjused endale tööjõu leidmisel. Nende probleemide lahendamine tooks ka valda kvaliteetse tööjõu näol elanikke juurde.
- 48) MTÜ tegevustoetus.
- 49) Tootmiseseadmete soetamine. tootmishoonete rekonstrueerimine.
- 50) Koostööd teenuse soovide osas ja rohkem positiivset suhtumist.
- 51) Lihtsustatud asjaajamist, võimkust osaleda partnerina kommunikatsioonide rajamisel
- 52) Väikeste, aga tähtsate otsuste tegemist ettevõtluse huvidest lähtuvalt: näiteks kui ettevõtte laiendamiseks on vaja maha võtta puu, siis luba selleks ei saa. Looduskaitse seisukohalt õige, aga sama puu taha jääb seisma kogu selle ettevõtte areng. Praeguse lähenemise järgi on puu "kõigi oma", ettevõtte aga "ettevõtja oma". Loodust tuleb hoida, siiski küsiks, kumb annab "kõigile" rohkem, kas see puu või see firma?

Ettevõtlust toetavatest meetmetest oodatakse nii riigilt kui kohalikelt toetajatelt enam investeeringute toetust, koolitust/konsultatsiooni/infot ja paremat suhtumist, koostööd, ettevõtjate tunnustamist.

Ettepanekud Rapla maakonna reklaamiks teistele ettevõtetele

Küsimus: Kuidas reklaamiks te Rapla maakonda teistele ettevõtetele, kui see oleks teie töö?

Vastajate arv kokku 71.

	Vastuste arv
Vastused	57
Ei tea või ei taha või ei saa vastata	14

Valik vastustest:

- 1) Hea asukoht ja normaalne ettevõtluskeskkond.
- 2) Kõigile kättesaadav!
- 3) Hea asukoht; hea infrastruktuur; ettevõtlust soosiv ametnikkond hea infra-struktuur.
- 4) Maakonda kus omavalitsused panustavad ettevõtte vajaduste rahuldamisse kommunikatsioonide väljaehitamisel. Kus omavalitsused panustavad oma maakonna ettevõtete reklaamimast globaalselt. Ja toetab ettevõttele vajaliku professionaalse tööjõu tasuta väljakoolitamist (see oleks ülimalt oluline).
- 5) Tule tutvuda täiesti omalaadse keskkonda omava maakonnaga nagu näiteks rabad. Puhas loodus.
- 6) Hea geograafiline asend ja infrastruktuur.

- 7) Logistiliselt hea koht.
- 8) Elukeskond on hea, ettevõtluskeskond kahjuks nii hea ei ole.
- 9) Parim paik Harjumaa järel.
- 10) Kõikide teede ristumiskoht.
- 11) Pealinna lähedane provints.
- 12) Logistiliselt hea piirkond ettevõtluse arendamiseks.
- 13) See ongi minu töö - olen välja pakkunud, et koostan-kirjutan Raplamaa ettevõtjate ühisraamatu - tänan toetamast :)
- 14) Maakond oma majandus- ja sotsiaalnäitajate poolest keskmine. Elanikonnast ei hooli, eriti ametnikud aga kus nad hooliks. Va. enne valimisi siis pilt 2. nädalaks muutub.
- 15) Raplamaa oma hea geograafilise ja majandusliku asendiga on ettevõtlusele soodus paik. See oleks reklaamides olulisel kohal.
- 16) Meeldiva ja asjaliku paikkonnana, kus asjad laabuvad ja probleemid saavad lahenduse läbi osapoolte koostöö.
- 17) Väga hea asukoht. Palju head töajõudu.
- 18) Minu tegevus ei ole maakonnaga seotud.
- 19) Mugav ja rahulik elukeskkond, kiirelt tööle kasvõi teise Eesti otsa.
- 20) Messid.
- 21) Madalate kommunaalkuludega, hea transpordiühendusega (peamiselt rong) ettevõtluskeskus (Rapla). Ja strateegia võiks olla, et Raplasse võiks rajada tööstuslinnaku, millega oleks väga hea transpordiühendus rongi peatusega. Või kolivad inimesed rohkem Raplasse ja sel juhul saaksid ettevõtjad omale töötajaid ka rohkem väljaspoolt meelitada.
- 22) Rahulik, mõnus keskkond.
- 23) Raske vastata. Rahulik maakond saad toimetada ja midagi ei juhtu ja keegi ei toimetata arengu suunas, mis soosiks ettevõtlust siin maakonnas.
- 24) Raplamaal on kvaliteetne töajõud, kes voolab igal hommikul Tallinna poole. Siia oleks võimalik rajada tööstustoodangut ja muid tootmisettevõtteid, sest tegelikult töajõud on olemas.
- 25) Kindel käesirutus!
- 26) Ajalehed, televisioon, raadio.
- 27) Loodus, asukoht hea... Arenev ja tublide inimestega paik peaaegu keset Eestimaad.
- 28) Hea ettevõtluskeskkond.
- 29) Maakonna asukoht on Eesti keskel, samas ei ole pealinn kaugel - ettevõtetele on asukoht hea!
- 30) Hea asukohaga ettevõtlus ja põllumajandus piirkond.
- 31) Kõik on käe ja jala juures kuid pealinna müra siia ei kostu!
- 32) Suhteliselt ladus ligipääs, igalt poolt.
- 33) Väga hea: teedevõrgustik, raudtee, veevarustus kommunikatsioonidega liitumise võimalus.
- 34) Logistiliselt heas asukohas paiknevat piirkonda, samuti potentsiaaliga arendada ettevõtlust kui suudad maksta Tallinaga võrdset palka.
- 35) Realistlikult, osutades Rapla maakonna eelistele ja puudustele. Eeldusel, et see on minu töö viiksin ennast olukorraga enne kurssi.
- 36) Meil ei ole ettevõtteid siin midagi reklaamida kui meil ei ole töajõudu!!
- 37) Asukohalt väga soodne ettevõtluse arenguks.

- 38) Suurlinna lähedus, aga maakoha plussid.
- 39) Hea asukoht - turgude lähedus (Tallinna ja sealt kogu euroopa), tööjõu lähedus (kohalik ja Tallinn).
- 40) Ilus paikkond Eestis, kus on tore elada ja töötada.
- 41) Roheline ja rahulik.
- 42) Ei oska/ei taha/ei vaja reklaami.
- 43) Ei oskaks seda reklaamida kuna siin ei toimu mitte midagi.
- 44) Eks ta natuke olegi minu töö. Ja seda siin mõne lausega öelda ei õnnestu. Üldjuhul reklaamin positiivselt.
- 45) Meil on hea elada.
- 46) Tallinn pole kaugel...
- 47) Üldiselt positiivselt.

Ettepanekutest Rapla maakonna reklaamiks teistele ettevõtetele tõsteti esile enam maakonna geograafilist/logistilist asukohta ja head elu-/looduskeskkonda.

Kokkuvõte

- Enamik uuringus osalenud ettevõtetest on asutatud viimaste kümnendite jooksul pärast eraettevõtluvõimaluste tekkimist. Suur osa neist asutati aastatel 2000–2014.
- Enamik ettevõtetest on osaihingud, teiste ettevõtluvormide osakaal küsitluses 17,5%.
- Teenuste osutamine on kõige enam levinud tegevusala.
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ega teised õigusaktid ei kohusta omavalitsusi otseselt tegelema ettevõtluse edendamisega. Uuringu tulemused näitasid, et hoolimata kohustuse puudumisest peab suurem osa ettevõtetest vajalikuks (e paljudel ettevõtetel on ootus) valdade poolt kohaliku ettevõtluskeskkonna edendamist.
- Kõigist ettevõtluskeskkonna (ettevõttega seotud füüsiline ja sotsiaalne infrastruktuur) aspektidest hindasid ettevõtted kõrgeimalt prügiveedu, elektriga varustamist, telefoni-mobiilside kvaliteeti, internetti, vee- ja kanalisatsiooni teenust. Kõige madalamalt hinnati ühistransporti, toitlustamist ja isikuteeninduse võimalusi.
- Kohaliku omavalitsuse tegevusega ettevõtlus- ja majanduskeskkonna arendamisel oli rahul 39,2% (47) vastanutest. Siiski on ülekaalus hinnangud valla tegevusetusest eelpool nimetatud valdkonnas ja teatud paigalseisust.
- Valla ettevõtlust toetavatest meetmetest märgiti enam ettevõtjate tunnustamist (46) ja kiiret asjaajamist vallas (45), edasi järgnesid kohalike laatade ja messide korraldamine (27), muud meetmed (27), ettevõtlusstrateegia koostamise kaasamine (26), ettevõtjate andmebaasi haldamine (25), valla mainekujundus (23), ettevõttele vajalike kommunikatsioonide rajamine (23), ettevõtjate ümarlaud (21).
- Paljudel ettevõtetel ei ole omavalitsuse toetusmeetmetest adekvaatset informatsiooni või pole kokkupuudet omavalitsusega.
- Seadusandlusest ja muudest õigusaktidest tulenevaid ettekirjutusi ei pea ettevõtluse takistavaks teguriks üle kahe kolmandiku vastajatest.

- Üle jõu käivateks nõueteks nimetati enam litsentside, riigihangete, e-teenuste, IT lahenduste, ISOga, muinsuskaitse, põllumajandustootmise valdkondadega seotud nõudeid.
- Tegevuse laiendamist eeloleval kolmel aastal planeerib üle poole vastanutest (53,2%), asukoha muutust ligi kümnendik (9,2%) ja ettevõtte sulgemist 4 ettevõtet.
- Töötajate arvu suurenemist näeb ette 64,2% (77) ettevõtet sh suurenemist kuni 5 töötajat 45,8% ja üle 50 töötaja 3 ettevõtet.
- Ettevõtlust toetavatest meetmetest oodatakse nii riigilt kui kohalikelt toetajatelt enam investeeringute toetust, koolitust/konsultatsiooni/infot ja paremat suhtumist, koostööd, ettevõtjate tunnustamist.
- Ettevõtete tegevjuhtide koosseisus naiste osakaal on 38,3%.
- Tegevjuhtide keskmine vanus on suhteliselt kõrge üle 47 aasta.
- Ettevõtete tegevjuhtide hariduse osas on esindatud pea kõik võimalikud tasemed (va algharidus). Domineerib kõrgharidus, mis koos teadusliku kraadiga on 56,7% juhtidel.